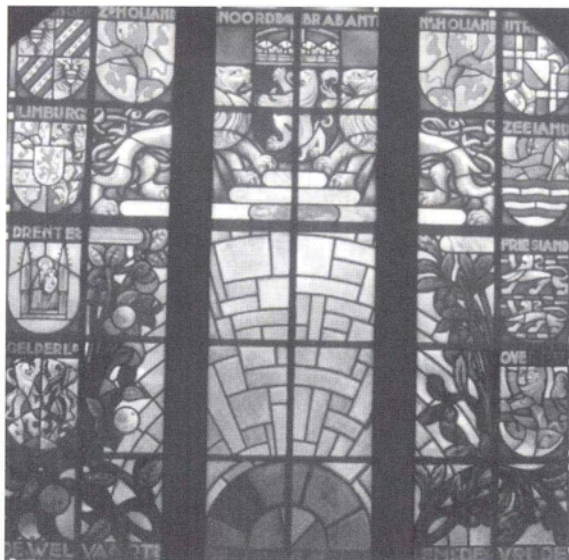

De derde groep: 'het herleeft Brabant'

Tussen de tweede en derde verdieping van het warenhuis bevond zich slechts één groot raam. 'Het herleeft Brabant' stelt de welvaart en de vrede voor, die ons onder het vorstenhuis van de Oranje's in de 19e eeuw gebracht werd: een opkomende zon beschijnt de Oranjeboom (welvaart) en een olijftak (vrede). Ook op politiek gebied speelt Noord-Brabant voortaan als provincie eenzelfde rol als alle andere provincies, van achterstellingen is geen sprake meer. Daarom is het provinciewapen aangebracht te midden van de wapens van de andere provincies.

Glas-in-loodraam, in ongerestaureerde toestand in het V&D-gebouw
(GAHt, Hist.-Top. Atlas)

RAMEN VAN LUNS TERUG!

Hein van de Graaf

Terpentijn en zaagsel

Het ruikt erg naar terpentijn in het atelier van Gerard Meijkamp in Goirle. Maar het is de enige manier om de kit en de troep los te weken die tussen het lood en het glas zit. Na 24 uur heeft de terpentijn resultaat. Meijkamp zet het paneel weer in elkaar met nieuwe loodstrips. Het beschadigde glas is eruit en vervangen door identiek nieuw glas. De buitenrand van het paneeltje is naar de knoppen en moet compleet nieuw; dat is niks apart, want een echt glas-in-loodraam heeft rondom een randje dat de grote klappen bij demontage moet opvangen.

Vroom & Dreesmann

Huib Luns maakte in 1931 voor de trappenhuis van de V&D in Den Bosch elf machtige raampartijen, gewijd aan de geschiedenis van Brabant, die in 1977 gedemonteerd werden. De 312 panelen kwamen in kistjes terecht en werden opgeslagen bij V&D in Amsterdam, wachtend op een Meijkamp die, als weleer Pygmalion zijn Galathea, het kunstwerk tot leven kon wekken. In 1983 wees het schrijverscollectief van 'Ach lieve Tijd' het 800-jarige 's-Hertogenbosch op de verdwenen V&D-ramen. Het Noordbrabants Museum liet zijn begerig

oog erop vallen. V&D wilde best meewerken mits er garanties kwamen. Er moest echter te diep in de portemonnee getast worden voor de restauratie en er waren herplaatsingsproblemen, want waar blijf je met 11 ramen van ruim 2 meter in het vierkant? Het plan werd dus niks.

Toen kwamen wij, dank zij mevrouw Andriessen, de weduwe van de voormalige V&D-bedrijfsleider, voor het eerst de ramen op het spoor. Zij had in de krant gelezen over het werk van Meijkamp.

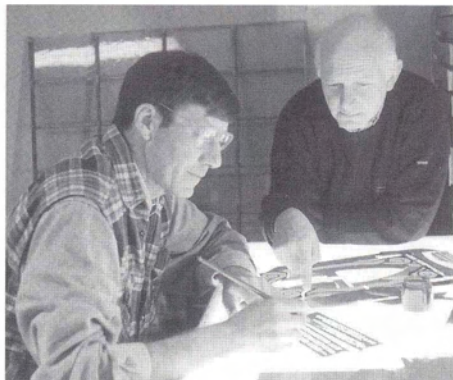
Gerard Meijkamp

Meijkamp is docent aan de HTS Den Bosch - nu deel uitmakend van de Hogeschool 's-Hertogenbosch - binnen de studierichting Bouwkunde. In zijn vrije tijd is hij glazenier en behoort daarmee tot de enkelingen die de specifieke technieken van het glazeniersambacht nog beheersen. De glas-inlood-kunst kent nog maar een paar bruggehoofden in dit land, onder andere bemand door Gerard Meijkamp.

De ramen van Beekvliet en KTA

In 1984 diende zich voor het eerst een gelegenheid aan om een tweetal waardevolle ramen te restaureren: kunstwerken van Frans Slijpen uit de kapel van Beekvliet, het voormalige klein-seminarie in Sint-Michielsgestel. Dank zij Meijkamps restauratiewerk én een enthousiast kerkbestuur werden deze juwelen van ramen behouden; in 1987 werden ze met de assistentie van smid Thijs van de Helm herplaatst in het protestants kerkje van Gestel. Frans zelf was erbij! Hij is twee maanden geleden op 70-jarige leeftijd in Maastricht overleden.

Ergens op een zolder in Den Bosch werd in 1989 het verloren gewaande raam 'Kunst Techniek en Ambacht' van Huib Luns terug-

Gerard Meijkamp experimenteert met een lettertype in de stijl van de dertiger jaren. Hein van de Graaf houdt zich terzijde bezig met het schrijf- en regelwerk rondom de restauratie.

gevonden. Het was weer Gerard Meijkamp die er met zijn kennis in slaagde het kunstwerk met al die grisaille en tierelantiijnen volledig te restaureren. Zijn meesterproef is een paneeltje ergens bovenaan; dat was kwijt en moest aan de hand van een vaag plaatje opnieuw gemaakt worden. Wie het kan aanwijzen, is een goeie, want het is niet te onderscheiden van de rest. Het raam is nu te zien in de hal van de HTS. In de nieuwe Hogeschool achter het station is er een mooie plek voor gereserveerd.

De V&D-ramen terug in 's-Hertogenbosch

In januari 1992 werden de 'V&D-ramen van Luns' voor het eerst weer in Den Bosch signaleerd. Nerveuze activiteit ontstond, want die 11 glastapijten met het formaat van een reclamebord, die 11 taferelen als enorme dia's, zouden schitterend herplaatst kunnen worden in de aula van de nieuwe Hogeschool.

Daar komt nog bij, dat de Hogeschool beschikte over een Meijkamp, de glazenier met méér oog voor de kunst dan voor de kosten, en over een College van Bestuur in

de persoon van Kees Tetteroo, die feeling heeft voor historie, vooral als het Brabant betreft en zeker Den Bosch.

Door tussenkomst van velen, onder regie van Tetteroo, bouwheer van de Hogeschool, was het in juni 1992 zover dat de restauratie kon starten. 312 Panelen worden één voor één door Meijkamp onder handen genomen en grondig vernieuwd; elk van de 312 panelen legt hij uit elkaar en zet ze opnieuw in het lood. Het enorme restauratiekarwei zal drie jaren in beslag nemen, haast teveel voor één man die het in zijn vrije tijd moet klaarspelen! De terpentijn- en looddampen gaan erbij in de kleren zitten. Hij moet er wel veel voor terugkrijgen.

Berkeblaadjes en mensengezichten

Eén raampartij bestaat uit talloze paneeltjes. Je ziet details die op afstand niet meer te onderscheiden zijn, de nerven van een

berkeblaadje, eikeloof, een druivewingerd. De mensengezichten zijn zo oorspronkelijk uitgevoerd, dat een beschadiging niet te restaureren is. Meijkamp laat die dus met rust en prepareert ze slechts om verder verval te voorkomen. Hij vraagt zich af waar het paneel is met die kwaai kop van een Spaanse krijger, één van de twee panelen die zoek zijn; het andere is het wapen van Grave. Maar die krijger zit hem lelijk dwars.

Zo is Meijkamp steeds bezig met details en ongeziene kleinigheden die zich pas na een jaar of drie geleidelijk ordenen tot een totaalbeeld, tot glastapijten die het verhaal vertellen van de bloei, de ondergang en de herleving van een gewest. Hij krijgt er veel voor terug, want hier wordt een gaaf kunstwerk, dat zijn hart gestolen heeft, tot leven gewekt en het laat hem niet meer los: Pygmalion in de ban van Galathea, zijn eigen kunstwerk.

De enige
bank in
uw omgeving
die werkt
voor uw
omgeving.

Onze eigen Rabobank is een zelfstandige bank, die zelfstandig kan beslissen.

Over rente, over leningen, over aan te nemen personeel, ja, over praktisch alles.

Het belang van de plaatselijke leden (onze bank is een coöperatie) en cliënten staat hierbij voorop. En niet een zo hoog mogelijke winst.

Dat maakt 'n groot verschil met andere banken. Een groot verschil vooral in mentaliteit en betrokkenheid bij de plaatselijke gemeenschap.

Het verschil merk je al snel in het persoonlijke contact.

Onze mensen zijn direct aanspreekbaar en kunnen snel beslissen.

Dat komt de relatie met

leden en cliënten alleen ten goede.

We kennen onze klanten dan ook meestal goed.

En mensen die je goed kent, blijf je nu eenmaal langer steunen, ook als 't eens wat minder met ze gaat.

Het verschil merk je ook in onze betrokkenheid bij tal van activiteiten in het bedrijfsleven, van verenigingen en opscholen.

Kortom, bij alles wat er om ons heen gebeurt.

We weten wat er leeft en we helpen dan ook graag met adviezen, bemiddeling of faciliteiten.

Ook als het niet om bankzaken gaat.

Door de band die we hebben met de plaatselijke gemeenschap vinden we dat een vanzelfsprekende zaak. **Rabobank**

Rabobank. Aangenaam.